

"Truth (and/or) Fake"

for breaking stereotypes

Автори:
Сеніка Ростислав
Бількевич Аліса

Передмова

Стереотипи – це уялення про те, що всі в певній групі мають однакові характеристики. Якщо згадати про стереотипи, які ми чули про різні раси, культури чи стать.

Багато стереотипів є негативними, наприклад, припущення, що певні люди ледачі, злочинці чи бідні. Деякі, здавалося б, позитивні, наприклад, припущення, що деякі національності є спортивними, релігійними чи музичними. Інші просто нейтральні, наприклад, припускають, що люди ідять певну їжу або мають схожі хобі. Але всі вони шкідливі.

Подолавши упереджене ставлення, суспільство буде здатне сприймати інші культури без стереотипів, що в свою чергу принесе толерантність та стабільний мир. Це є передумовою подолання та попередження розвитку мови ворожнечі серед молоді та у суспільстві в цілому.

Друк, переробки, розповсюдження та продаж без відома авторів забороняється та є порушенням авторського права

Зміст:

• Теоретичний матеріал	4
• Алгоритм роботи зі стереотипами	10
• Вправи для тренінгів	15
• Кейсові завдання	21
• Методика рефлексій	28
• Корисні посилання	31
• Для нотаток	33

Що таке стереотипи?

Люди часто розрізняються як члени груп залежно від їх культури, релігійних переконань, походження або зовнішніх рис, таких як колір шкіри, зріст, зачіска або одяг.

Часто таке визначення груп супроводжується присвоєнням специфічних рис людям, що призводить до того, що з певними групами людей асоціюються певні специфічні образи. Якщо ці образи перебільшуються настільки, що вони більше не відповідають реальності, ми можемо назвати їх стереотипами.

Стереотипи також можна знайти у книгах (навіть у шкільних підручниках), коміксах, рекламі та мультфільмах. Зрозуміло, що ви самі також стикались зі стереотипами. Наприклад, якщо ви уявляєте африканську жінку, одягнуту у вбрання з пальмового листя, з широкими губами та з сережками у ніздрях, то так, це вплив стереотипів.

Стереотип (від дав.-грець. στερεός — твердий, об'ємний і τύπος — «відбиток») — це усталений шаблон мислення, забобон, стійкий образ чи уявлення про явище, подію чи певну групу осіб. Стереотипи часто передають з покоління в покоління, просто беручи їх на віру. А іноді вони є своєрідним фільтром, через який люди сприймають дійсність.

Види стереотипів

Усі соціальні стереотипи поділені на кілька видів:

- Що відносяться до народів та рас. Наприклад, російська людина багато п'є, англійці – жадібні та сноби, євреї – хитрі, цигани вміють гіпнотизувати.
- Щодо статків, про багатих і бідних: якщо багатий — значить злодій. Або якщо бідний, то добрий. Насправді не всі багатії накрали свій статок і далеко не кожна людина, яка живе бідно, здатна на милосердя та гуманні вчинки.
- Чоловічі та жіночі стереотипи – часто фігурують в анекдотах, наприклад, про злу тещу, коханців у шафі та чоловіка, що у відрядженні.
- Забобони про сексуальні меншини (гейв і лесбійок — ЛГБТ).
- Вікові - переконання з приводу того, як повинна поводитися людина в тому чи іншому віці (доросла особистість повинна бути серйозною, старим пізно любити і одружуватися, дитині можна балуватися).
- Професійні забобони (військовий має бути шляхетним, чесним та сильним).

Найпоширеніші стереотипи

Часто стереотипи стосуються **віку** (молодь – неконтрольована), **професій** (вчителі люблять повчати, програмісти – зануди), **національностей** (українці люблять сало, австрійці повинні вміти співати трелі), **статі** (чоловіки не плачуть, чоловіки бояться сильних жінок; жінка за кермом – суцільна небезпека, всім дівчатам подобається рожевий колір), **роздоділу сімейних обов'язків** (чоловік – годувальник, джерело прибутку; жінка створена для дому, кухні, дітей), **зовнішності** (стислі губи – зла людина, людина в окулярах – розумна, хлопець із довгим волоссям – творча особистість), **грошей** (великі гроші – великий клопіт, дорожче – значить краще, гроші псують людину), **часопроведення** (людина, яка не читає книжок – тупа, людина, яка читає книжки – зануда, в Інтернет-просторі спілкуються лише невдахи, людина, яка не спілкується в Інтернет-просторі – відстала від життя) та багатьох інших явищ.

Соціальні стереотипи **формуються** на основі культурно-історичного досвіду, сімейних традицій, даних, отриманих із художньої літератури, засобів масової інформації тощо. Підґрунттям для формування особистісних стереотипів виступає власний досвід.

Від стереотипу до упередження

Якщо про людину або групу людей складають думку, базуючись на стереотипах, а не як про конкретну особистість чи групу людей, ми маємо справу з **упереженнями**. Такі погляди та ідеї найчастіше не мають жодного стосунку до реальності і є нерідко неприємними та образливими.

Здається, що упередження роблять світ простішим та менш складним. Якщо люди зустрічають тих, хто здається їм дивним, це викликає почуття непевності. У таких ситуаціях упередження дає змогу людям справитися з невпевненістю – я претендую на те, що я знаю все про інших та не повинен ставити ніяких питань. Як результат, вже на початку відповідне ставлення та реальне взаєморозуміння стає неможливим.

Упередження є образливими. По-перше, їх застосовують, щоб несправедливо когось образити. Упередження обмежують можливості людей показати те, ким вони є насправді та чого здатні досягти. Наприклад, роботодавець може не дати роботу турку за національністю тому що він “десь чув”, що зазвичай турки запізнюються на роботу. Дехто може керуватись упередженнями та популістськими ідеями, навіть якщо вони не знають того, хто може підтвердити ці негативні точки зору.

Піраміда ненависті

В науці існує такий загально вживаний та визнаний на міжнародному рівні термін, що називається "**піраміда ненависті**". Ця піраміда зображає, як з'являється мова ненависті та з чого вона бере свій початок.

І має вона такий вигляд:

Мова ненависті

У країнах Європейського союзу велику увагу та кошти спрямовують на вивчення та протидію мові ненависті (англійською – hate speech). Так, Європа засвоїла урок часів Другої світової.

Мова ненависті – це та рушійна сила, що розколює суспільство, починаючи від локального, а закінчуючи міжнародними конфліктами та війнами.

Як відомо, все велике (і навіть великі проблеми) починається з малого. Аби прочитати книжку, спершу треба вивчити літери, що об'єднуються у слова, а ті, свою чергою, створюють речення; будинки будується з маленьких цеглинок; мрії зазвичай досягаються маленькими кроками. Те саме стосується мови ненависті.

Чому потрібно діяти ?

Там, де немає стереотипів, люди не просто підтримують одне одного, вони пробують, створюють власні продукти, виходять з ними на ринки, розвивають економіку, покращують свій добробут.

Там, де немає стереотипів, там в принципі менші ризики корумпованості влади. Адже з самого початку у свідомості громадян відсутня думка, що хтось кращий за інших тільки тому, що виконує свою роботу й має виправдання свого хабарництва.

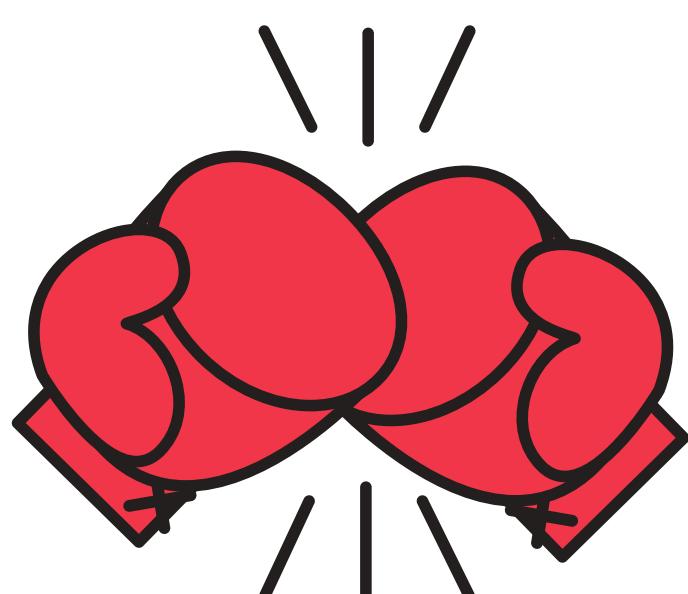
На місце стереотипам у таких суспільствах приходить відчуття поваги, а також виховується відповіальність за власні дії.

У нашому суспільстві дуже багато стереотипів. І починаються вони зазвичай з думки, що хтось вдягнувся не так чи висловив відмінну від інших точку зору. Відмовлятися від стереотипів дуже важко! А ще важче відстежувати власний процес мислення та зізнаватися собі в тому, що в такому випадку я керуюся стереотипами, що ця думка не є моя, вона нав'язана мені.

Але як тільки в нашому мозкові виникає це розуміння, з часом звичка втрачає саму себе, ми починаємо виходити з невидимих бульбашок, а на зміну стереотипам приходить свідоме життя.

Як почати протидію?

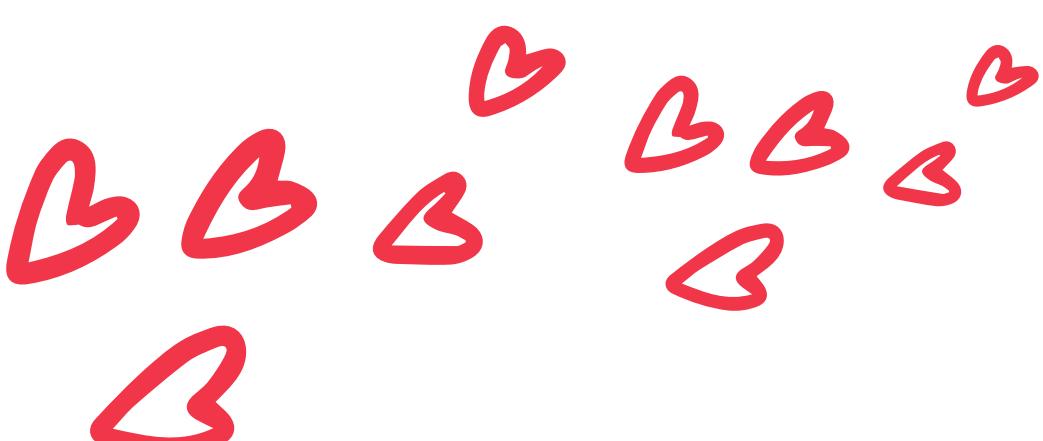
Розпочинати боротьбу зі стереотипами треба з базових розумінь, маленьких думок, що "це неправильно", "так не заведено", "моя думка правильна, проте мене ніхто не розуміє".

Ви колись чули, а, можливо, навіть вживали подібні вислови: "українці щодня їдять борщ із салом, а запивають все те горілкою", "блондинка за кермом – всім ховатися!", "людина з села – значить, відчутия стилю в ней нема", "за кордоном живеться краще"?

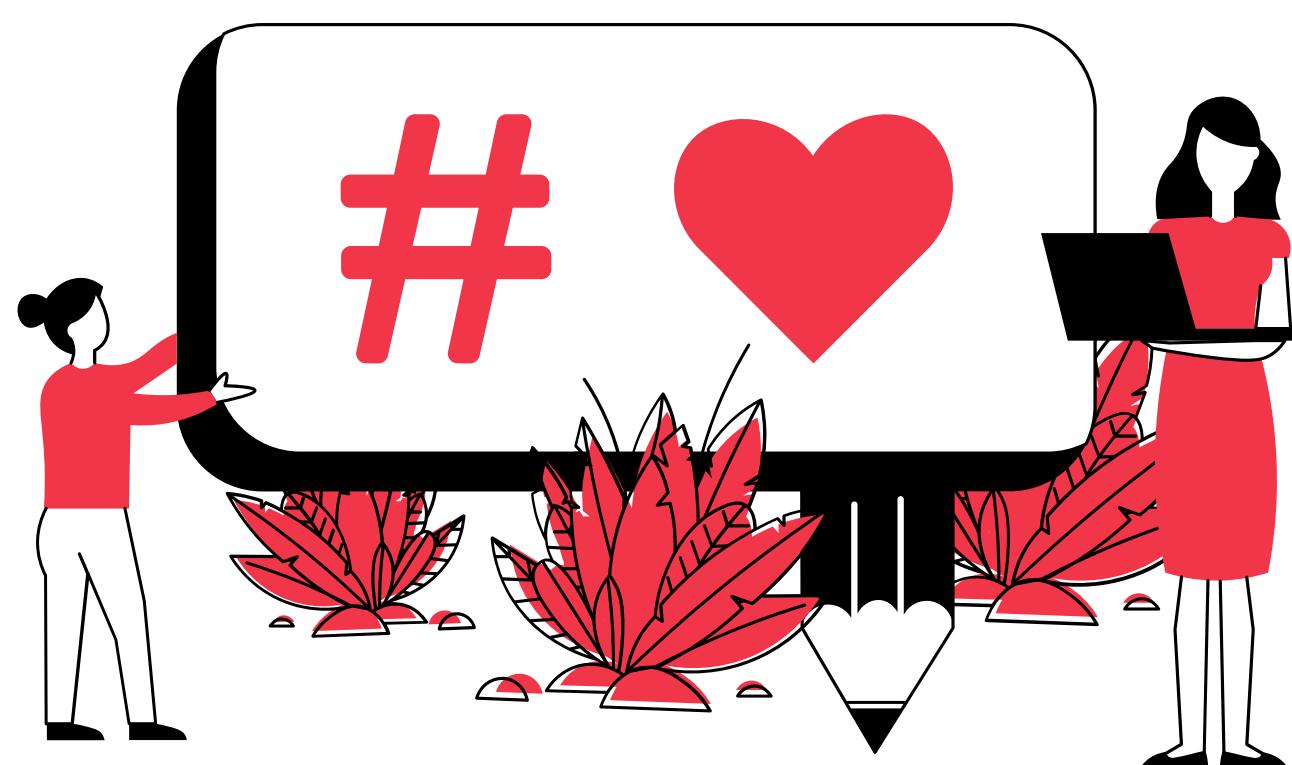
Таких висловів в нашому щоденному вжитку дуже багато. Частенько ми їх навіть не помічаємо, адже в нашему розумінні – це є норма.

Насправді ж – це стереотипи, перші цеглинки до збудови будинку, в якому поселиться мова ненависті та навіть злочини на базі ненависті (hate crime).

Сформовані стереотипи зазвичай стійкі і можуть зберігатися упродовж тривалого відрізу життя людини. Їх руйнування може супроводжуватись роздратуванням, відчуттям дискомфорту, порушеннями психічної рівноваги. Можливо, ваше вороже ставлення до нового – це вияв інстинкту самозбереження, що намагається захистити вас від можливих потрясінь, пов'язаних із руйнуванням звичних стереотипів?

Що ми можемо зробити ?

Одним із дієвих способів протидії стереотипам є розвиток гнучкості та критичності мислення, розширення кругозору, самоосвіта.

Залишайтесь собою, будьте цінними, дійте відповідно до власних переконань.

Як і стереотипи, упередження зникають важко і з ними дійсно дуже складно боротися. Однак не потрібно втрачати надію: жоден не народжується з упередженнями. Якщо їх можна набути, то їх так само можна й позбутись. Перш ніж складати думку про людину, запитайте її про те, що вона зробила в контексті вашої розмови. Запам'ятайте, що про вас точно ніхто не буде складати судження до того, поки вас не вислухають.

Пам'ятайте: упередження завжди шкідливі, оскільки вони визначають поведінку людини і можуть спонукати її діяти несправедливо, порушувати права інших, що виявляються в дискримінації.

Ще декілька порад

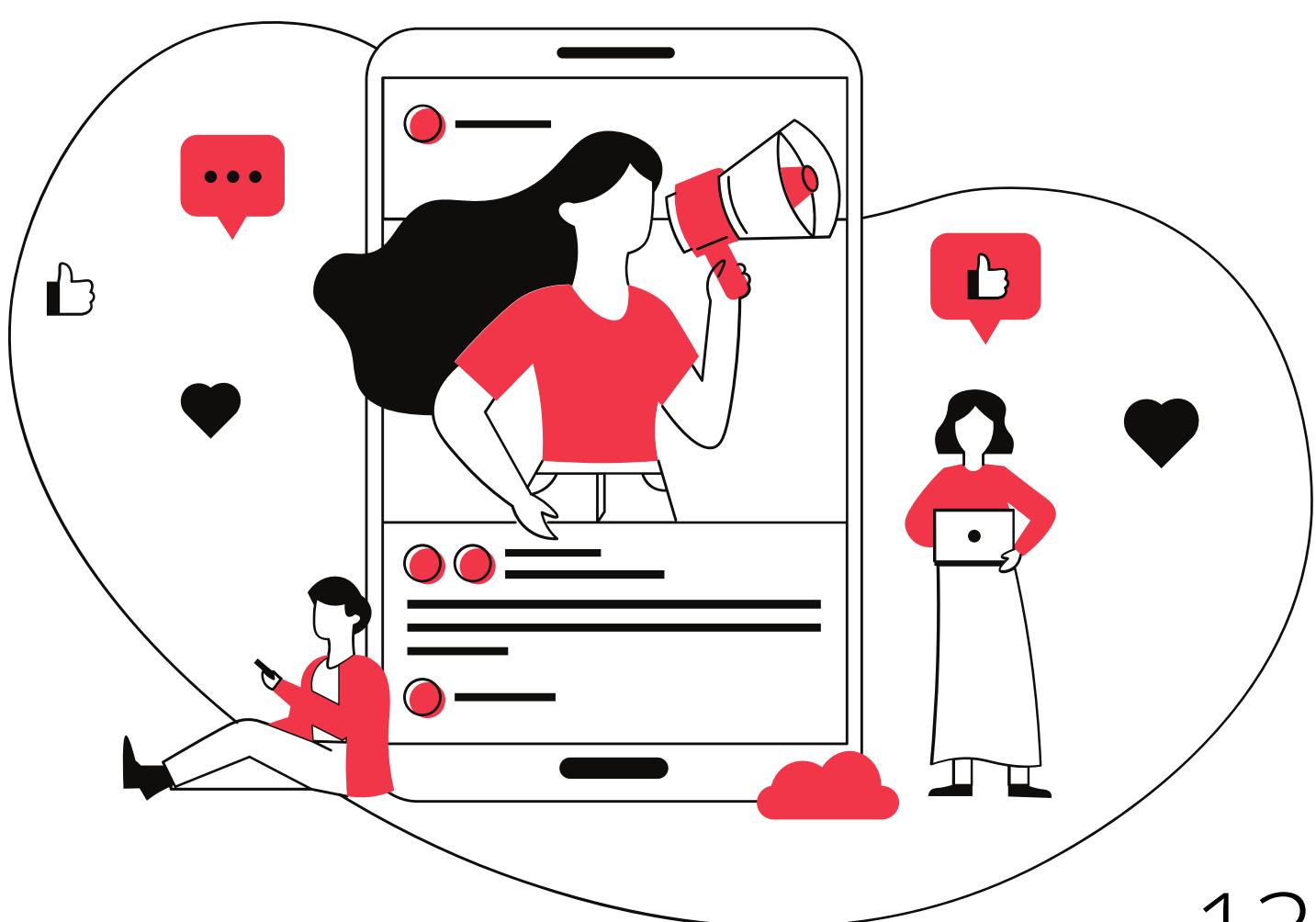
Від наявних стереотипів та упереджень, що укорінилися у вашій голові, можна позбутися за допомогою такого методу: постараїтесь знайти якомога більше доказів на користь протилежної точки зору і логічно спростувати негативний стереотип.

Для успішного позбавлення від небезпечних для вашого мислення стереотипів також обов'язково потрібно розширювати свій кругозір, не боятись ставити питання.

Також дотримуйтесь цих кроків:

- Вивчайте інші думки
- Постійно знайомтесь з чимось новим
- Розуміння того, що у кожній ситуації є багато варіантів вирішення
- Не думайте, що ви зраджуєте свої цінності, якщо намагаєтесь поглянути на світ більш відкрито

Не секрет, що довго чи постійно перебуваючи під пресингом шкідливих стереотипів, піддаючись їм, ви повільно деградуєте як особистість.

Оцінка відкритості вашого розуму

Ніхто не хоче засуджувати інших, бути зашореним чи мислити лише стереотипами. Але на тому чи іншому відрізку життєвого шляху всі ми знаходимо ці якості. Відступіть на крок назад і подумайте, ким ви є як особистість і де джерело ваших думок.

Дайте відповідь на подані нижче питання, щоб виділити ті аспекти вашої особистості, на які варто звернути увагу.

- У якій галузі ви маєте найтвёрдіші погляди?
- Чи пам'ятаєте ви неправильні або надмірно різкі судження?
- Звідки вони взялися? Вони ґрунтуються на вашому минулому досвіді, вихованні, чомусь, що ви чули чи про що читали?
- Чи думаєте ви, що ці ваші різкі судження на 100% справедливі та точні?

Постарайтесь позбавитися «заждженого» мислення і відкрийте себе для нових звершень.

Неформальна освіта у допомогу

У цій частині ми хочемо запропонувати декілька вправ для тренінгів. Це розділ, в якому ви знайдете багато питань і ситуацій для своїх учасників, що стимулюватимуть їх думати, спільно обговорювати проблему, розвивати критичне мислення.

Досліджуємо сутність стереотипів та специфіку їхнього прояву у суспільному житті.

Розуміємо такі прояви дискримінації як расизм, ксенофобія, упередження щодо інших, а також вчимося їх ідентифіковувати.

Протидіємо стереотипному мисленню і дискримінації людей за різними ознаками.

Цілі вправ:

- усвідомлення учасниками сутності стереотипів і їх впливу на процес дискримінації;
- аналіз впливу стереотипів та упереджень на повсякденне життя;
- вироблення навичок емпатії (співчуття, співпереживання) і визначення ефективних стратегій для подолання негативного впливу стереотипів;

Перегляньте зображення та проговоріть наступні питання:

- Як на вашу думку наведені зображення відображують нерівність?
- До якого типу стереотипів вони належать?
- Які наслідки несе легалізація таких упереджень?
- Які дії можуть допомогти подоланню цих стереотипів?

Обговорення досвіду

Дуже важливо обговорювати пережитий досвід. Стереотипи та упередження це ті аспекти, з якими стикався кожен з нас. Тож пропонуємо за бажанням поділитись власними історіями.

(Як приклад на цій сторінці наведені історії авторів цього зошиту)

Аліса:

Моє хобі - подорожі. Я обожнюю подорожувати різними країнами, вивчати культури світу та знайомитися з новими людьми. Чим більше подорожуєш, тим більше дізнаєшся про інші нації, але часом, на жаль, я помічаю що деякі люди все ще мають стереотипи чи невірні судження.

Якось, коли я прогулювалася в ... країні, до мене звернувся наглядач і запитав звідки я. Я повідомила, що з Києва, Україна. На що чоловік посміхнувся і сказав російською мовою: "Привет! Как дела?". Ось такий стереотип: якщо це туристи з України, то вони говорять російською мовою. Так, я згодна, що в нашій країні люди все ще говорять двома мовами, але це не є головною причиною створення цього стереотипу. Я вважаю, що причиною може бути те, що за радянських часів російська мова була головною, і не тільки в Україні. Тож намагаюся виправляти місцевих жителів закордоном та наголошувати різницю.

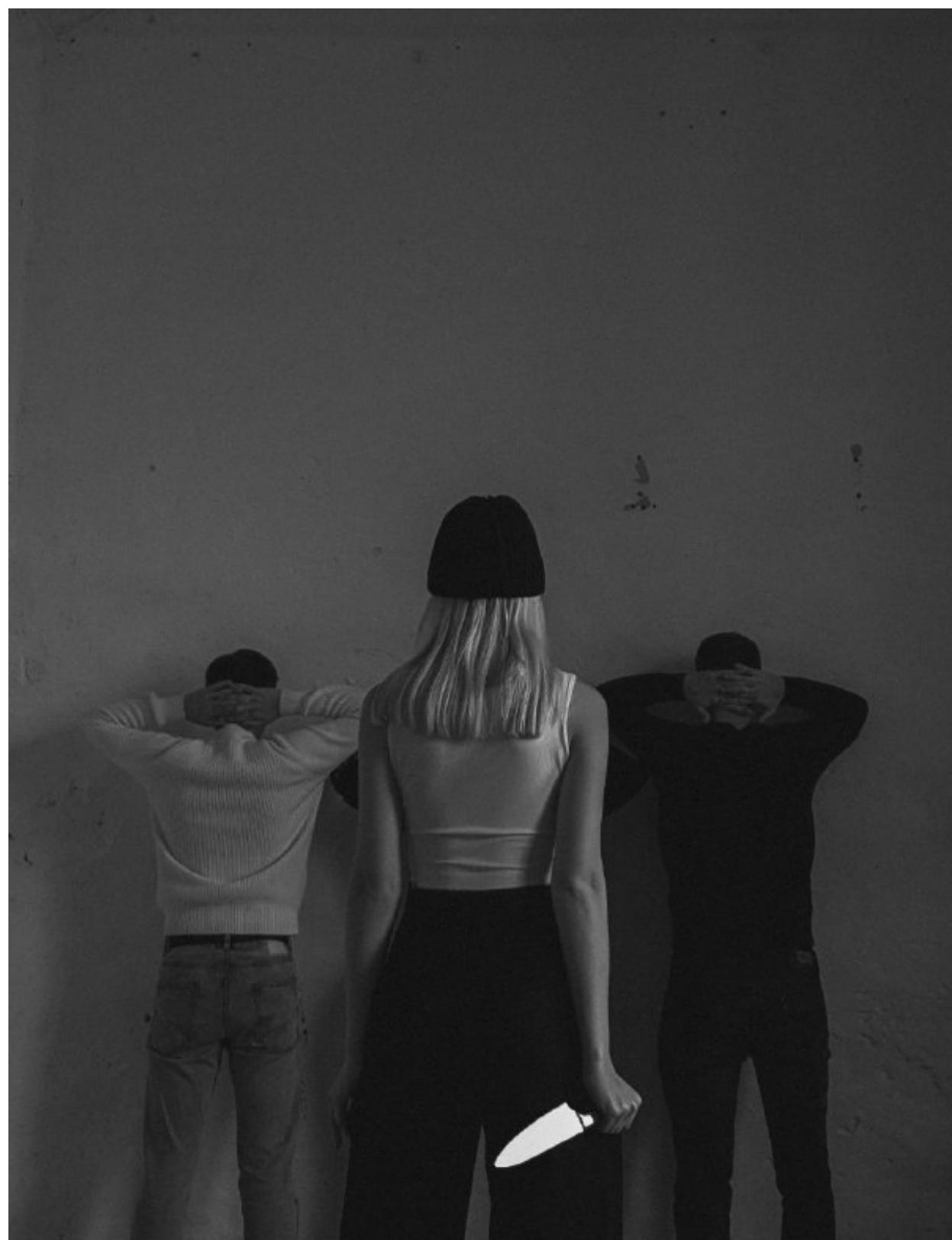
Ростислав:

Продовжуючи приклад Аліси, хочу поділитись своїм спостереженням. Чи помічали ви, як в аеропорту змінюється поведінка чи вираз обличчя європейців, коли вони бачать навколо багато людей з таких країн як Іран, Ірак, Афганістан? Зазвичай жителі цих країн мають виразну зовнішність: темна шкіра та смугляве волосся, якщо чоловіки - довга борода.

Стереотип є в тому, що розуміючи походження таких людей, європейці (де війни бувають вкрай рідко) підсвідомо, а деякі і свідомо відносять їх до таких понять як небезпека, загроза, тероризм. Так, звичайно, на це теж є свої причини, але це не повинно давати іншим людям право автоматично навішувати ярлики та підтримувати стереотипи. Підтримуючи їх, люди зазнають непорозуміння та навіть конфліктів. Я вважаю, що подолання упередженого ставлення та руйнування стереотипів вкрай важливі, адже здійснивши це, суспільство буде здатне сприймати інші культури як належить, що в свою чергу принесе толерантність та сталий мир.

Спробуйте себе у ролі митця

На цій сторінці наведено декілька наших власних фотографій щодо гендерних стереотипів. Пропонуємо обговорити які саме стереотипи зображені та як це може впливати на суспільство.

Вперед до креативу! Пропонуємо створити креативний контент з теми протидії упередження та стереотипам. За бажанням розмістіть його у соціальних мережах з #nohatespeech .

Мобільні додатки що вам допоможуть: Bazaar, Lightroom, Canva, VSCO.

Ця фотографія відображує упередження, яке виникло до певних народів під час пандемії Covid-19.
(на масці написано: "My ethnicity is not a virus")

Що думають про українців представники інших країн?

Уявіть себе представниками інших країн. Методом мозкового штурму визначте уялення мешканців інших країн про наших співвітчизників і запишіть їх.

Ходять чутки, що українці (продовжіть перелік):

- працелюбні;
- організовують великі застілля;
- вміють відстоювати свої громадянські права;

Проаналізуйте список уявлень про українців.

- Чи всі позиції, на вашу думку, відповідають реальній дійсності?
- Які з них можна вважати позитивними?
- Які — негативними?
- Чи ми можемо впливати на зміну цих уявлень?
- Якщо так, то яким чином?

Case methods

"Мої сусіди"

Уявіть, що ви — студент / студентка університету у великому місті, де плануєте орендувати багатокімнатну квартиру. Для того, щоб вам не довелося самостійно оплачувати комунальні послуги, є можливість підселити у кожну кімнату ще по одній людині. Після того, як ви подали оголошення, зголосилося декілька охочих.

Підгответе загальний список можливих співмешканців / співмешканок. Виберіть, з ким із перелічених претендентів ви б хотіли мешкати в одній квартирі (не більш ніж три особи).

Наприклад це можуть бути:

- дівчина-мусульманка;
- чоловік, який приїхав у місто на заробітки;
- жінка, що переїхала з Донбасу;
- молодий хлопець з інвалідністю;
- відомий актор;
- студентка із Росії;
- афроамериканець;
- громадянин США;
- український політик;
- інші версії.

Спробуйте змінити ракурс, додавши більше інформації про кожного, наприклад, може виявиться, що:

- дівчина-мусульманка вільно володіє англійською мовою;
- чоловік, який приїхав у місто на заробітки, є професійним психологом;
- жінка, що переехала з Донбасу, очолює волонтерську організацію;
- молодий хлопець з інвалідністю — колишній солдат, що брав участь в АТО;
- відомий актор регулярно вживає алкоголь;
- студентка із Росії є правозахисницею;
- афроамериканець викладає курс інформатики для українських студентів;
- громадянин США переходить в Україні від правосуддя;
- український політик опікується важкохворими дітьми.

Дайте відповіді на запитання:

Чи ситуації, які описані у вправі, можуть траплятися у реальному житті?

Чи важко було зробити вибір?

Чим ви керувалися, здійснюючи його?

Чи вплинули ваші стереотипи та упередження на вибір співмешканців / співмешканок? Які саме?

Що б ви відчули, якби ніхто не захотів жити в одній квартирі з вами? Яким чином змінилося ваше уявлення про цих людей, коли ви дізналися більше про них? Що ще могло вплинути на зміну вашого вибору?

"Детективи"

Ділимо учасників на невеликі групи (4-6 осіб). Бажано, щоб у кожній групі було по 4 особи, але треба виходити з загальної кількості учасників – щоб часу заняття вистачило на всі групи. Спосіб поділу – будь-який (розрахунок, кольорові картки або ін.).

Після того, як групи розташувалися в кімнаті, пояснюємо, що назва сьогоднішньої вправи – «Детективи», а кожна група – це самостійна команда детективів. Певною мірою вони навіть суперники, тому працюють самостійно. Завданнякої команди – встановити особу людини за її особистими предметами, визначити за ними якомога більше її характерних рис: вік, професію, зовнішність, інтереси, сімейний і фінансовий стан тощо. «Детективи» можуть брати предмети до рук і детально розглядати, та потім мають їх повернути, щоб інші команди теж могли їх оглянути. Команди повинні аргументовано обговорити розглянуті предмети і після цього зробити висновки про особу власника. На все це команди мають 20-25 хвилин.

Переконавшись, що учасники зрозуміли інструкцію, кладемо посеред кімнати речі «розшукуваного» (5-7 предметів). Їх треба підготувати заздалегідь. Бажано, щоб вони належали самому вчителю. Головне, щоб це були речі, які можна носити з собою, і щоб на них не було явних ознак власника (наприклад: ключі, цукерки, жуйка, сувенірний ніж, брелок, маленька перегоріла лампочка (щоб купити таку ж) тощо).

Під час роботи підходимо до груп і заохочуємо їх робити більше висновків про власника предметів.

Закінчивши обговорення і створивши портрет «розшукуваного», команди по черзі роблять презентації – представляють висновки й аргументують їх. Бажано, щоб під час презентацій Ви записували на дошці озвучені висновки: ймовірну професію, вік і т. д. Влаштуйте також виставку портретів.

Під час виконання інструкцій неодмінно виявиться, що "детективи" зробили різні висновки. Наприклад: одні стверджують, що це жінка, інші – що чоловік, деякі – що у нього діабет (так часто говорять через наявність цукерок), або що у нього маленькі діти, або що він любить дітей (через ці ж цукерки). Проводячи презентації, учасники часто ведуть себе емоційно, кидають веселі репліки. Даємо їм можливість виявити емоції, а після цього запитуємо:

- Як ви почувалися під час роботи?
- Чи були в команді розбіжності, не зафіковані у презентації? (Якщо так, то записуємо їх на дошці у висновках.)
- Наскільки важко або легко було визначити характеристику за предметами?
- Наскільки однаковими виявилися результати команд?
- Наскільки реально знайти людину за вашими висновками?
- Яка група зробила логічніші або правильніші (правдоподібніші) висновки?

Потому кажемо, що можемо познайомити учасників з цією людиною, і повідомляємо, чиї це насправді речі. Даємо учасникам можливість виявити емоції, а після цього запитуємо:

- Як сталося, що за однаковими речами були зроблені різні висновки?
- Як ця вправа пов'язана зі стереотипами?
- Які види стереотипів вам відомі? Допоможіть розподілити їх за категоріями. Наприклад: пов'язані з професією (політик – брехун), національністю (прибалти – повільні), гендерні (жінка – поганий водій), зовнішністю (людина в окулярах – розумна), вікові (літні люди – консерватори).
- Чому стереотипи вплинули на учасників?
- Наскільки впливають стереотипи на повсякденне життя?
- Наскільки можливо, щоб людина опинилася на першій сходинці піраміди насильства всупереч своїй волі?

"Попутник"

Попросіть учнів уявити, що їм треба подорожувати цілу добу потягом в одному купе з кількома пасажирами. Прямо зараз вони мають обрати собі бажаних супутників з такого переліку:

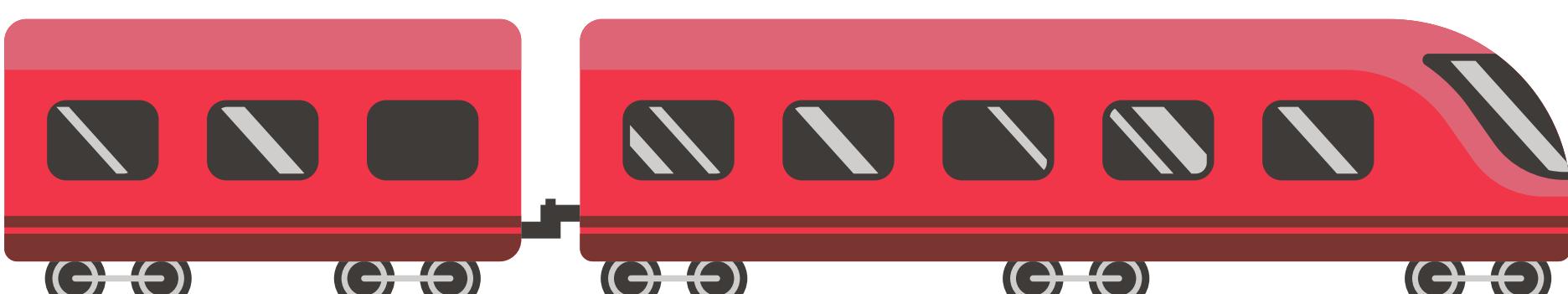
- 1) демобілізований солдат, який повертається із зони АТО;
- 2) телевізійний продюсер, імовірно із грішми;
- 3) темношкірий чоловік з Танзанії;
- 4) молодий художник, ВІЛ-інфікований;
- 5) молодий хлопець з нашивкою Правого Сектору на куртці;
- 6) журналістка з Росії, яка приїхала в Україну в службовому відрядженні;
- 7) жінка, яка везе кошик з надзвичайно ароматними квітами;
- 8) переселенка з двома дітьми;
- 9) мусульманин з дружиною в національному одязі;
- 10) жінка, хвора на рак.

Потім об'єднайте учнів у групи по 4-5 осіб і попросіть ще раз звернутися до переліку пасажирів. На окремому аркуші по черзі хай поставлять знаки "плюс +" поряд з тими, з якими б вони їхали, і знак "мінус -" – кого б не хотіли мати за супутника.

Через 5 хвилин попросіть групи представити висновки, відповідаючи на запитання:

- Проти кого з перелічених осіб найбільше плюсів? Як ви це пояснююте?
- Проти кого з перелічених осіб найбільше мінусів? Чому?
- Чи є особи у списку, з якими б хотіли їхати всі? Чому?
- Чи є особи у списку, з якими б ніхто не хотів їхати? Чому?

На завершення цієї вправи обговоріть у загальному колі: Чи проявились у виборах ваші спільні стереотипи? Які саме? До яких наслідків може привести існування цих стереотипів?

Обговорення ситуацій

Попросіть учнів у групах обрати та прочитати один з фрагментів (А чи Б), що складається зі стислого опису життєвої ситуації й думок фахівців. Запросіть їх прокоментувати ситуацію, спираючись на інформацію від фахівців. Можна допомогти їм, ставлячи запитання: У чому полягає конфлікт ситуації? Що кажуть про це фахівці? Чи траплялися вам у житті схожі ситуації? Як варто на них реагувати?

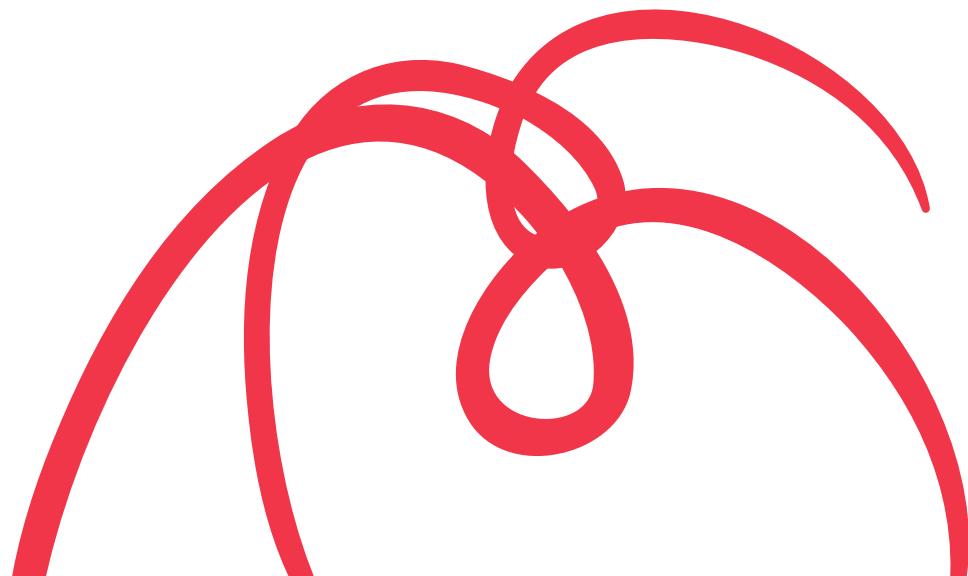
А. Ситуація

“Чоловік допив каву і кинув паперовий стаканчик біля лави. Жінка, яка проходила поруч, обурилася:

- Чому кидаєте сміття?
- Кажуть, що донецькі не достатньо культурні, так от вам, хай буде по-вашому...”

Думка фахівців

Стереотипи серйозно впливають не тільки на дії тих, хто є їх носіями, але і на суб'єкт стереотипу. Якщо до людини застосовується стереотипне судження, вона може підсвідомо намагатися відповідати ознакам, які їй приписують (вчені називають цей ефект “пророцтво, що виконується саме”).

Обговорення ситуацій

Б. Ситуація

Група студентів дивилась відеозапис бесіди з дівчиною, яка відповідала на питання тесту здібностей. Одній групі розповіли, що дівчинка – з бідної родини, живе на околиці, у неблагополучному районі, іншій – що це дочка інтелігентів-вчених з респектабельного району. Перша група оцінила здібності дівчинки нижче середнього рівня і згадала, що вона не відповіла майже на половину запитань тесту. Друга група оцінила рівень здібностей як високий, згадавши, що вона на більшість питань відповіла правильно.

Думка фахівців

Стереотипи відрізняються стійкістю. Це забезпечує вибіркове сприйняття інформації: звертають увагу на частину інформації, яка відповідає стереотипу, а іншу частину ігнорують.

Підсумкова частина:

Запросіть учнів обмінятись думками та враженнями від заняття, давши одне чи кілька речень.

Рефлексії

Рефлексія (від лат. reflexio — «повертаюся назад») — метод самоаналізу знань і вчинків, їх значень та меж.

Також у цьому розділі є корисна пам'ятка, як почати відмовлятись від стереотипів та чого бажано уникати під час зіткнення з негативними стереотипами.

1. Прийом «Приріст знань та досягнень»

Таке завдання наприкінці заняття дозволяє учням миттєво підсумувати знання, здобуті впродовж уроку.

Принцип: Запропонуйте учням наприкінці заняття по черзі за принципом прийому «Мікрофон» назвати 2 факти, продовживши відповідні фрази, – «я не знат...», «тепер я знаю...».

2. Прийом рефлексії «Наплічник»

Цей прийом найкраще використовувати наприкінці теми або ж після закінчення опанування певного блоку знань. Мета – усвідомити свої здобутки в навчанні.

Принцип: Учні передають один одному умовний «наплічник». Той, хто тримає його в руках, має озвучити свої досягнення та навести конкретний приклад. Якщо не вдається одразу зібратися з думками, учень може сказати фразу «Пропускаю хід» та передати слово наступному школяреві.

3. Прийом рефлексії «Відкрита рука».

За принципом «відкритої руки»: учасники тримають руку в кулаці та розгинають по черзі пальці при відповіді на питання. Що мені сподобалось? На що хотілося б вказати? Що було так собі? Що залишу собі «назавжди»? Що було зайвим? Вправа починається з великого пальця.

Рефлексії

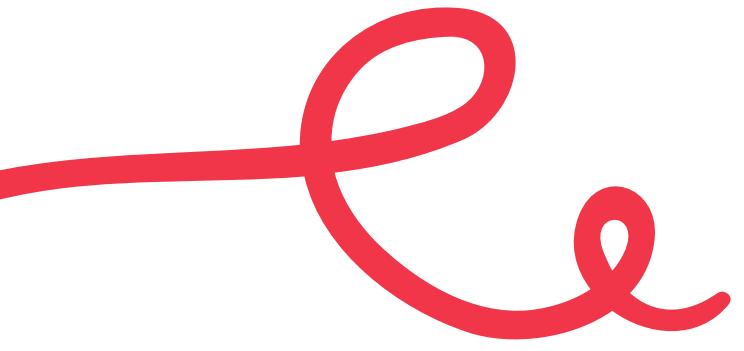
Запросіть учнів подумати, чи можна відмовитись від стереотипів. Що потрібно для цього зробити? Після обговорення нехай порівняють свої думки з пам'яткою. Запитайте, чи знайшли учні в ній щось нове, важливе для себе?

Як почати відмовлятись від стереотипів

- Врахуйте наявність стереотипів та їх вплив на вчинки людей.
- Висловлюйте судження щодо інших не до, а після особистого спілкування та ретельного аналізу різнобічної інформації.
- Відмовляйтесь від перенесення рис, притаманних одній людині, на всю спільноту (расу, націю, соціальну групу тощо).
- Будуйте стосунки з різними людьми, орієнтуючись на індивідуальність кожного/кожної та конкретні обставини.
- Уникайте «навішування ярликів».
- Зосереджуйтесь на позитивному в людині.

Чого бажано уникати під час зіткнення з негативними стереотипами в інших

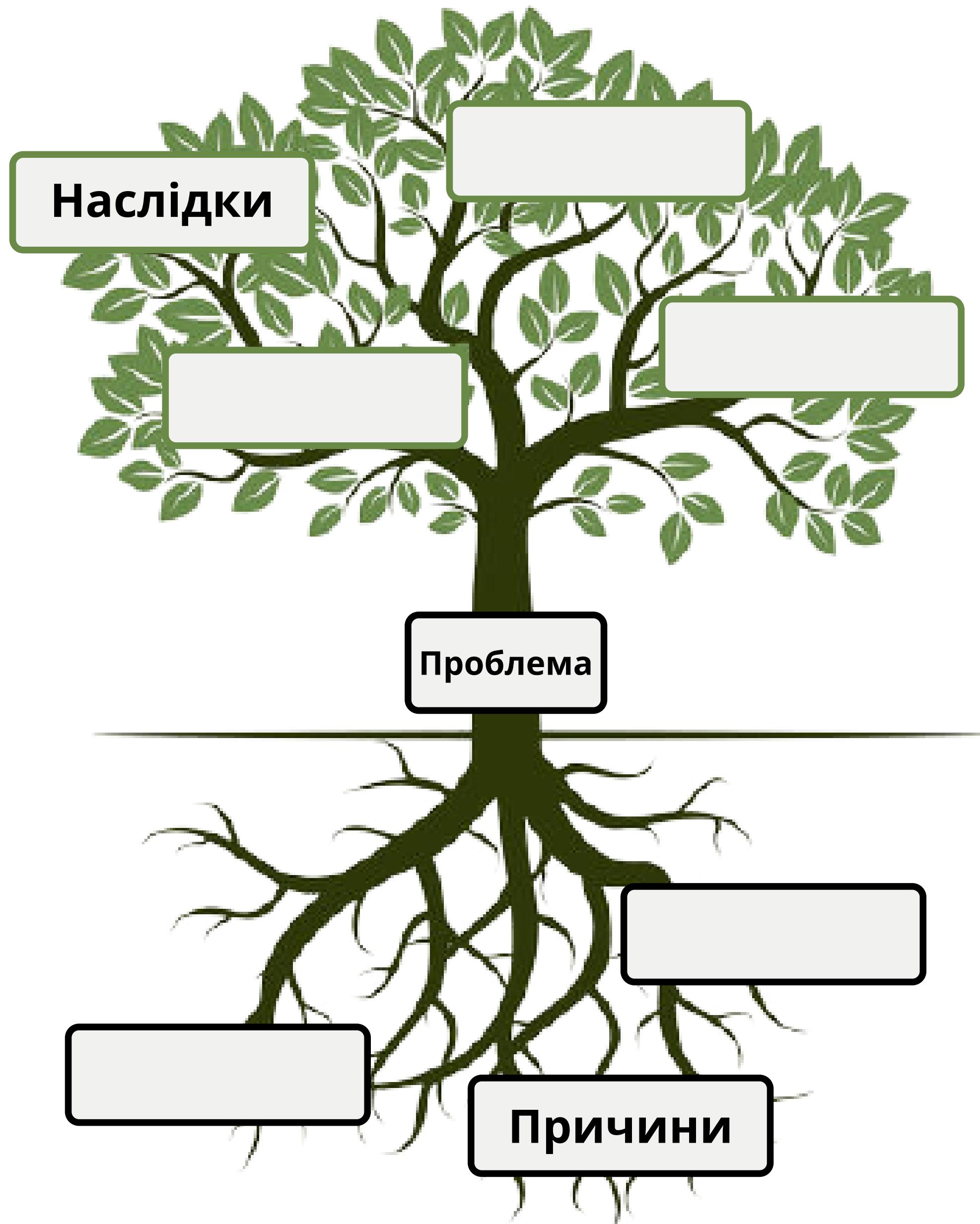
- Категоричних висловів на кшталт «Це брехня!», «Сам ти...».
- Обміну «ярликами».
- Використання у власних судженнях слів «завжди», «ніколи», «всі», «ніхто», образливих слів та порівнянь.
- Поширення стереотипів.

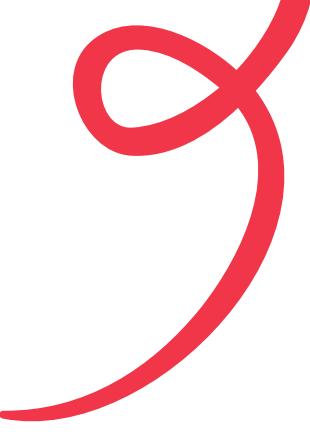
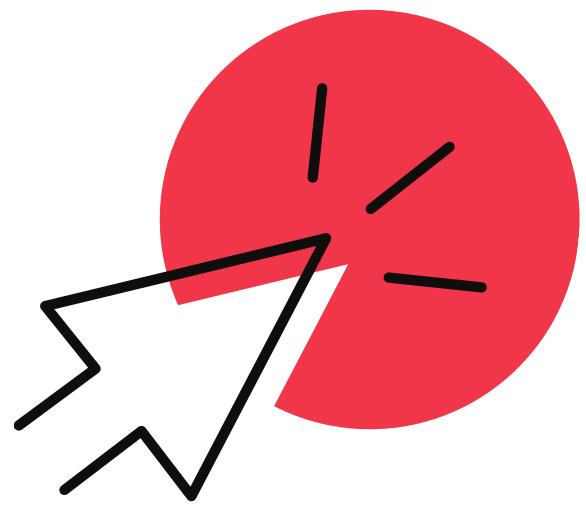

Дерево причин

Дерево причин допоможе вам поглянути на проблему з різних ракурсів, а також проаналізувати наслідки.

Іноді причини проблеми ідентифікувати нелегко, вони «Перебувають під землею». Використовуючи цю схему, подумайте та запишіть потенційні причини та основні наслідки проблеми.

Корисні матеріали

Розділ включає цікаві та корисні матеріали у вигляді QR кодів з посиланнями. Тут зібрані цікаві статті з теми стереотипів та упереджень, фільми та вправи. Також тут додані джерела, які допомогли нам при створенні цієї збірки.

11 фото про те, як гендерні стереотипи доходять до абсурду

До чого можуть привести стереотипи та упередження?

ПРОГРАМА «АКТИВНІ ГРОМАДЯНИ»
– ПОСІБНИК ФАСИЛІТАТОРА

Як розпізнати стереотипи і протистояти дискримінації?

Корисні матеріали

«Блакитноокі/Кароокі»:
експеримент з
дискримінацією

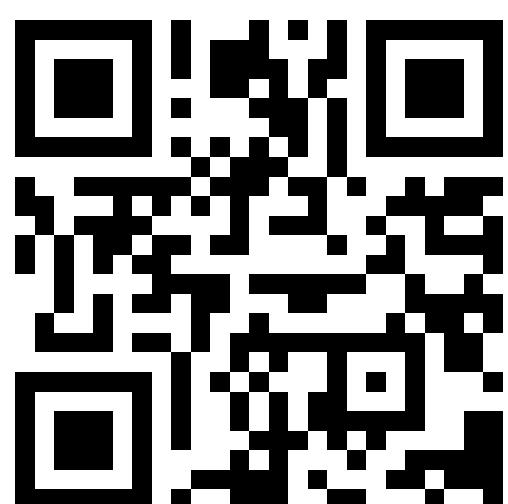
I Am Not Your Stereotype
TEDx Talks

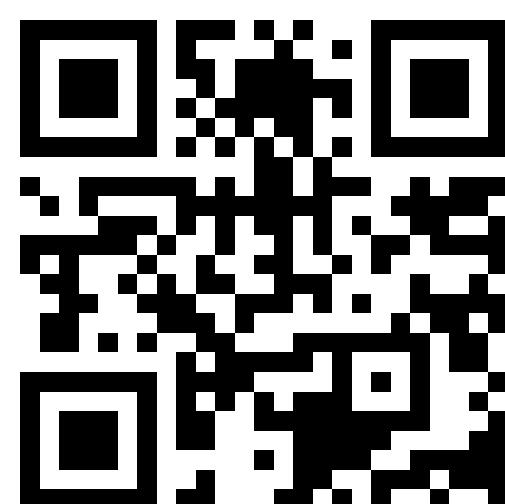
Jane Elliott's lesson
in discrimination.

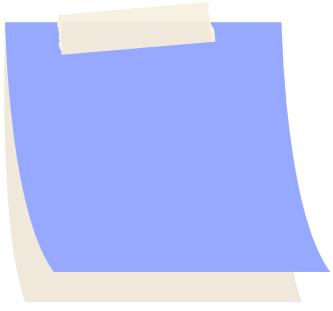
Фільм: "За статевою ознакою"

Додаток для виявлення
фейків

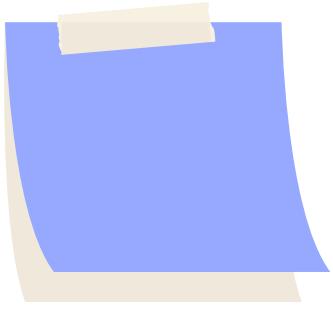
Перевірка зображень на
достовірність

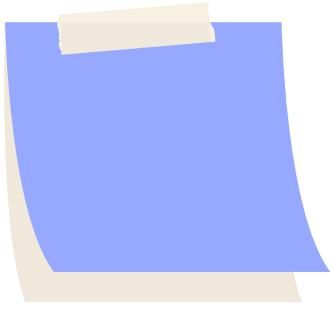
Homatku:

Джаред Лето

“Ламати стереотипи та пробиватися крізь упередження — справа неймовірно складна, але ще й фантастично приемна.”

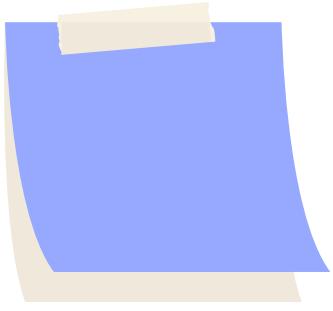

Homatku:

Нотатки:

Ф. Бекон
“Один несправедливий вирок тягне більші лиха, ніж багато злочинів, скоених окремими людьми; останні псуєть тільки самотні струмені води, тоді як несправедливий судья псує джерело.”

Homatku:

Джерела:

1) Як стереотипи впливають на наше життя?

URL: <https://nus.org.ua/articles/yak-stereotypy-vplyvayut-na-nashe-zhyttya-rozrobka-uroku-tretogo-rozdilu-kursu-gromadyanska-osvita/>

2) Шамонова О. "Стереотипи: чому важливо з ними боротися"

URL: <https://life.pravda.com.ua/columns/2020/10/17/242716/>

3) Матеріали для вчителя: Стереотипи та упередження

URL: <https://www.living-democracy.com.ua/textbooks/volume-3/part-1/unit-1/material-for-teachers-8/>

4) Стереотип (психологія)

URL: <https://uk.wikipedia.org/wiki/>

5) Візуальні матеріали з Youth Exchange "SAY NO TO HATE SPEECH"

Berlin, Germany 07 - 16 of November 2021

Автори:

Семка Ростислав
ГО "JCI Youth"

Бількевич Аліса
Молодіжна рада
Бучанської МТГ

"Truth (and/or) Fake"

for breaking stereotypes

Київ 2021